

Discoursanalyse

Harry van den Berg

Department of Sociology
VU University, Amsterdam

h.vanden.berg@vu.nl

16 december 2011

“Linguistic Turn” in de sociale wetenschappen

1. Onderkennen van de cruciale rol van taalgebruik in sociaal culturele processen en sociale veranderingen
2. Aandacht voor taal en taalgebruik als object van sociaal wetenschappelijk onderzoek
3. Een andere benadering van taal en taalgebruik dan tot $\pm$ medio jaren tachtig gebruikelijk was

“Common sense” over taal en taalgebruik

I. Taal als venster op de wereld

=> referentiële functie (info over de “buitenwereld”)

I. Taal als instrument om meningen/gevoelens te uiten

=> expressieve functie (info over de “binnenwereld”)

Discoursanalyse => Taal als sociale handeling

1. Construeren van meningen en sociale werkelijkheden
2. Contextafhankelijkheid van taalgedrag
3. Taalgedrag is het product van sociale interactie
4. Niet alleen bedoelde maar ook onbedoelde 'boodschappen' worden gecommuniceerd
5. Onbedoelde effecten van taalgedrag (zoals 'self fulfilling' prophecies)

Onderzoekstrategieën van Discoursanalyse

Primaire focus is emic en dus gericht op:

- a) het reconstrueren van categorieën en patronen in het taalgebruik
- b) het verkrijgen van inzicht in de variabiliteit van taalgebruik
- c) het reconstrueren van interpretatieregels die in het sociale verkeer gehanteerd worden

N.B. Primaire focus is dus **niet** gericht op de ontwikkeling van theoretische categorieën om inzicht te krijgen in een 'werkelijkheid' achter het taalgebruik (etic)

Voorbeeld: Membership Categorization Analysis (MCA) (Harvey Sacks)

Hoe functioneert categorisering in het dagelijks leven?

“The x cried, the y picked it up”

- 1. Categorieën krijgen betekenis door hun relatie met andere categorieën binnen een categorieënsysteem (Membership Categorization Device)*
- 2. Categorieën krijgen ook betekenis door hun relatie met normatief en/of ‘feitelijk’ gedrag (category-bound activities).*
- 3. Tenslotte kunnen categorieën mede betekenis krijgen door hun relaties met persoonlijkheidskenmerken en/of culturele kenmerken (category-bound features).*

Onderzoek naar hoe jonge kinderen in een gemengde school categoriseren

(Ineke Graumans & Harry van den Berg)

De ontwikkeling en het functioneren van een etnisch MCD

1. *Toenemende rol van een etnisch MCD met twee categorieën: “Marokkaans” <-> “Nederlands”*
2. *“Marokkaans” = “wild” gedrag resp. “spannend” gedrag*
3. *“Nederlands” = “rustig” gedrag resp. “saai” gedrag*
4. *“Marokkaan” = “islamiet”*
5. *“Nederlander” = “geen islamiet”*

Tenslotte: Relatie tussen discoursanalyse en andere vormen van kwalitatief onderzoek???

Verschillende posities binnen discoursanalyse:

- 1. Uitgangspunten zijn onverenigbaar.*
- 1. Combinatie van discoursanalyse en andere vormen van kwalitatief (én/of kwantitatief!) onderzoek is wenselijk.*